Innsette i norske fengsel:
Utdanningsaktivitet, utdanningsmotiv og hinder for deltaking i utdanning

Terje Manger
Institutt for samfunnspsykologi
Universitetet i Bergen
i samarbeid med
Arve Asbjørnsen, Ole Johan Eikeland, Lise Øen Jones, Beate Buanes Roth, Hilde Hetland og Kariane Westrheim

Forskningskonferansen på KRUS 2015
Kriminalomsorgens hus, Lillestrøm
14.-15. oktober 2015

Bakgrunn for BCLG sine undersøkingar i alle norske fengsel

- Evalueringa av fengselsundervisninga i Noreg (2000-2003)
- Stortingsmelding nr. 27, 2004-2005 om opplæringa innanfor kriminalomsorga ("Enda en vår")
- Konkluderte med at det er behov for meir forsking om utdanningsbakgrunn, utdanningsdeltaking, utdanningsønske, motiv for utdanning og grunnleggjande dugleikar i lesing, skriving og rekning.

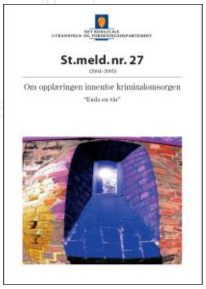

Forsking i norske og nordiske fengsel
(Forskargruppa kognisjon og læring, Universitetet i Bergen)

Undersøkingar
- 2004: Alle innsette i Noreg
- 2006: Alle innsette i Noreg
- 2007: Eit representativt utval innsette i Noreg
- 2006-2007: Alle innsette i dei nordiske landa (i Sverige eit representativt utval)
- 2009: Alle innsette i Noreg
- 2011: Utvalde grupper utanlandske innsette i nordiske fengsel*
- 2012: Alle norske innsette og alle innsette frå Polen, Litauen og Nigeria
- 2015: Alle norske innsette og alle innsette frå Polen, Litauen og Albania
- Fengselsbetjentane si rolle i forhold til opplæringa i kriminalomsorga*

*I samarbeid med Kariane Westrheim, Forskargruppa kunnskap, utdanning og demokrati, Universitetet i Bergen

Takk til

- Innsette i norske fengsel
- Tilsette i kriminalomsorga og opplæringa i kriminalomsorga
- Justis- og beredskapsdepartementet
- Fylkesmannen i Hordaland, Utdanningsavdelinga

Høgaste fullførde utdanning hos norske innsette. Prosent. (Eikeland, Manger og Asbjørnsen, 2013)

	2006	2009	2012
Grunn-opplæring	57,1	59,1	52,1
Vidaregåande opplæring	28,6	28,5	34,9
Universitet eller høgskule	14,2	12,4	13,0

Høgaste fullførde utdanning. Norske innsette og folket i Noreg. Prosent. (Eikeland mfl., 2013)

Utdannings-nivå	Folket 1970	Folket 1990	Folket 2012	Innsette 2012
Grunnopp-læring	53,2	41,6	28,2	52,1
Vidaregåande opplæring	39,4	42,9	42,0	34,9
Universitet og høgskule	7,4	15,4	29,8	13,0

NB: Samanlikninga er ikkje gjort med aldersekvivalente grupper

Deltaking i opplæring/utdanning. Norske innsette. Prosent. (Eikeland mfl., 2013)

	2009 (N=1373)	2012 (N=1275)
Deltek ikkje i noko opplæring	58,9	46,4
Grunnopplæring	1,9	2,0
Vidaregåande opplæring	18,8	26,9
Fagskule	-	0,9
Universitet og høgskule	4,1	5,3
Korte kurs	17,4	18,5

I 2009 var det 62 % av dei under 25 år som ikkje deltok
I 2012 var det 41 % i denne aldersgruppa som ikkje deltok

Ønske om å delta i opplæringa i kriminalomsorga 2012

- 81 prosent av norske innsette ønskjer å ta utdanning/opplæring i fengsel
- I 2009 var den tilsvarande prosenten for norske innsette 67
- Det er eit særleg klart ønske om å fullføra vidaregåande opplæring
- Kva vidaregåande opplæring ønskjer dei innsette?
- Det er frå 2009 til 2012 langt færre i dei yngste aldersgruppene som *ikkje* ønskjer utdanning (t.d. frå 34 til 17 prosent av dei under 25 år)
- Det er langt færre med kort soning som ikkje ønskjer utdanning (meir enn halvparten i 2009 og ein av tre i 2012)

Dei 10 viktigaste grunnane for å delta i opplæringa innanfor kriminalomsorga. Svara frå innsette med grunnskule og universitet/høgskule som høgaste fullførde utdanning. Prosent. (Manger, Eikeland, Buanes Roth & Asbjørnsen, 2013)

'Svært viktig' eller 'viktig' grunn	Grunnskule N=247	Univ./høgsk. N=153
For å nytta tida til noko fornuftig og nyttig	88.3	96.0
For å tileigna seg fagleg kunnskap	79.0	90.0
For lettare å få jobb etter lauslating	77.1	74.5
For å letta soninga	73.4	80.1
For å tilfredsstilla lærelyst	73.0	83.3
For å få størrev tru på seg sjølv	64.4	49.0
For å ta eksamen/forbetra karakter	63.3	64.2
For å meistra tilveret etter lauslating	60.2	65.1
For å bruka skule i fengsel som overgang til skule etter lauslating	57.0	52.0
For å få større fridom på dagtid	50.9	53.7

Motivkategoriar (Manger mfl., 2013)

Ein faktoranalyse basert på 15 einskildmotiv gav tre motivkategoriar:

- «Endring og meistring av framtida»
- «Sosiale og situasjonsprega grunnar»
- «Kompetansebygging»

Kva påverkar at innsette tek utdanning i fengsel?

- Kjønn?
- Alder?
- Soningslengd?
- Lærevanskar?

Deltaking i opplæringa og soningslengd

(Eikeland mfl., 2013)

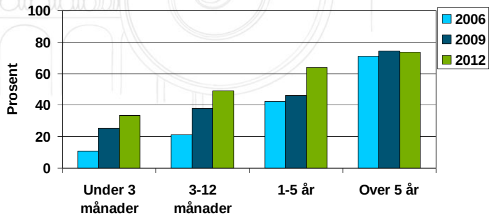

Vanskar med lesing, skriving og rekning og deltaking i opplæringa (Eikeland mfl., 2013)

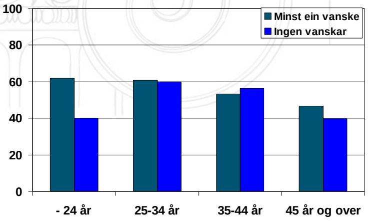

Grunnar til å ikkje ta utdanning i fengsel (Manger mfl., 2013)

Grunnar til å ikkje ta utdanning	Prosent
Soningslengda passar ikkje med utdanning	21,4
Eg føretrekkjer å jobba her	21,2
Opplæringstilbodet som eg er interessert i finst ikkje her	18,7
Eg har ikkje fått nok informasjon om opplæring	15,9
Eg ventar på plass	13,3
Eg har nok utdanning/opplæring	7,4
Eg kjenner meg for gamal	6,9
Eg synest eg har for store lærevanskar	6,6
Eg er ikkje interessert i opplæring i fengsel	6,4
Opplæringsforholda er for dårlege	6,1
Det er ikkje bryet verd	3,0
Det er vanskeleg å kombinera jobb og skule	2,4
Andre grunnar	7,8

Soningslengda passar ikkje med utdanning
(Manger mfl., 2013)

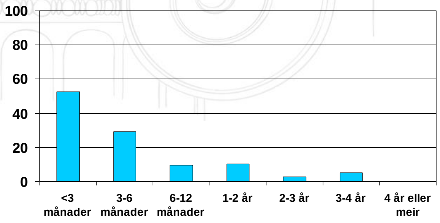

Planar etter lauslating (Eikeland mfl., 2013)

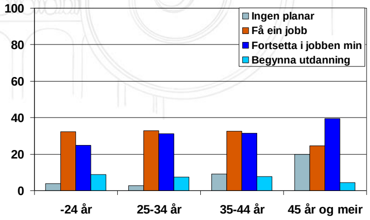

Budsjett – opplæringa i kriminalomsorga

År	Budsjett	Tal fengsel som gir undervisning
2004	103 897 000	34 av 47
2006	142 349 000	36 av 52
2008	175 611 000	Alle
2010	216 404 000	Alle
2012	225 339 000	Alle
2014	246 870 000	Alle
2015	256 167 000	Alle
2016	272 918 000	Alle

Appendiks 1. Høgaste fullførde utdanning i den yngste aldersgruppa (18 tom 24 år) (Eikeland mfl., 2013)

	2009 (N=247)	2012 (N=213)
Ikkje fullført opplæring	10,1	8,9
Grunnopplæring	26,7	21,6
Eitt år vgo	21,5	26,3
To år vgo	30,8	20,7
Tre år vgo	10,5	19,7
Fagskuleutdanning	-	0,9
Høgare utdanning einskildfag	0	0
Høgare utdanning grad	0,4	1,9